

LOCKE | HUME

Empirisme

CONTEXT

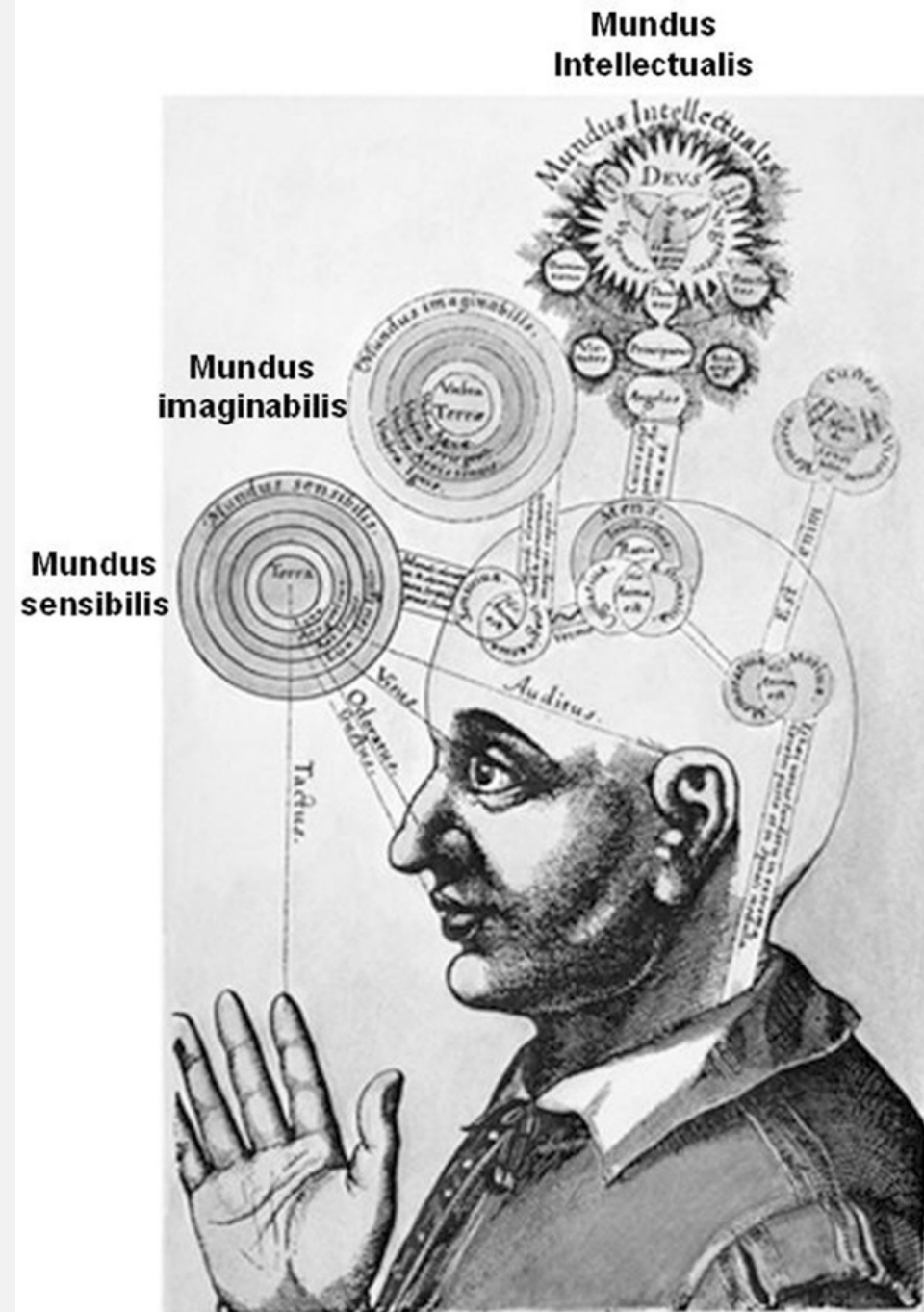
- Anglaterra S.XVII – S.XVIII.
- **Revolució política:** conflictes entre parlament i monarquia. A partir del segle XVIII, les illes britàniques van viure un llarg període d'estabilitat política i creixement socioeconòmic. Govern liberal respon a les aspiracions del burgesos.
- **Filosofia:** interessos polítics i ètics. Quin és l'origen del poder? Com es legitima?
- **Revolució industrial.** Desenvolupament de la ciència i de la tècnica.
- **Filosofia:** interès per analitzar l'origen i la validesa del coneixement humà. Del racionalisme a l'empirisme: l'origen de les idees. De la raó a l'experiència.

LOCKE (1632-1704)

- Obra Assaig sobre l'enteniment humà (1690): fa un estudi del funcionament (com és possible conèixer), les possibilitats i els límits de l'enteniment humà (què és possible conèixer).
- **Quin és l'origen de les nostres idees? negació de les idees innates.**
- **1.** L'origen de totes les nostres idees rau en l'experiència i aquesta deriva de la sensació.
- **2.** La ment, en néixer, és com un full en blanc (tabula rasa) que, a poc a poc, es va omplint amb les dades dels sentits. Totes les nostres idees provenen de l'experiència i no existeixen les idees innates.

COM PRODUUEIXEN LES IDEES EN NOSALTRES, ELS COSSOS?

- Explicació mecanicista de la sensació, el cossos operen en nosaltres per impuls.
- Les idees són produïdes per l'impuls sobre els nostres sentits d'aquestes partícules insensibles de matèria procedents dels cossos. Els diferents moviments i formes, volum i nombre d'aquestes partícules, en afectar els diversos òrgans dels nostres sentits, produeixen en nosaltres les diferents sensacions.

Robert Fludd 1574-1637

Totes les idees procedeixen de la sensació o de la reflexió. Suposem, doncs, que la ment sigui, com es diu, un full en blanc, neta de tota instrucció, sense cap idea. Com arriba aleshores a tenir-la? D'on aconsegueix la ment aquesta prodigiosa quantitat que la imaginació limitada i activa de l'home ha gravat amb això, amb una varietat quasi infinita? D'on extreu tot aquest material de la raó i el coneixement? Aquestes preguntes les responc amb una sola paraula: de l'experiència; heus aquí el fonament de tot el nostre saber, i d'on, en última instància, deriva: «Les observacions que fem sobre els objectes sensibles externs o sobre les operacions internes de la nostra ment, les quals percebem i sobre les quals reflexionem nosaltres mateixos, proveeixen el nostre enteniment de tots els materials del pensament.» Aquestes són les dues fonts de coneixement d'on parteixen totes les idees que tenim o que podem tenir de manera natural.

JOHN LOCKE: Assaig sobre l'enteniment humà, llibre II, capítol I, secció 2.

EXPERIÈNCIA I ENTENIMENT

IDEES SIMPLES I COMPLEXES

- L'enteniment pot percebre les operacions internes de la pròpia ment quan reflexiona sobre les diferents idees i les considera. Aleshores és conscient dels actes de la pròpia ment (percebre, pensar, recordar, etc.), i el resultat són les idees de reflexió que procedeixen de l'experiència interna del mateix subjecte.
- Dos únics possibles orígens de les nostres idees: En tots dos, l'enteniment es limita a rebre-les passivament.

Les idees simples poden procedir **d'un sol sentit** (per exemple, les idees de les olors, els colors, etc., el que anomenem qualitats secundàries), **de diversos sentits** (les idees de les qualitats primàries com el moviment, l'extensió, etc.), **de la reflexió** (les idees de record, percepció, etc.) o de **la combinació de sensació i reflexió** (les idees de plaer, dolor, etc.).

LA GÈNESI DE LES IDEES COMPLEXES: LES OPERACIONS DE L'ENTENIMENT

- l'enteniment adopta un paper actiu i combina unes idees simples amb unes altres per formar les idees complexes.
- Les operacions que fa sobre les idees són la percepció, la retenció (memòria), el discerniment, la composició, la comparació i l'abstracció de les diferents idees.
- Mecanismes mitjançant els quals s'elaboren els diferents tipus d'idees complexes:
 1. Les substàncies. Són combinacions d'idees simples que es prenen per representar coses particulars que subsisteixen per si mateixes. Per exemple, les idees de coses com cavall, arbre, cadira, etc.
 2. Els modes. Es refereixen a qualitats, o complexos de qualitats, que no contenen la suposició de subsistir per si mateixes, sinó que són considerades com a afeccions de les substàncies. Per exemple, les idees d'espai, distància, gratitud, etc.
 3. Les relacions. Són el resultat de comparar diferents idees. Per exemple, les idees d'identitat-diversitat, causa-efecte, pare-fill, etc.

TIPUS DE CONEIXEMENT

Intuitiu

Demostratiu

Sensitiu

DEFINICIONS

- **Coneixement intuïtiu**

Definició: «Quan la ment percep de manera immediata l'acord o el desacord de dues idees per si soles, sense la intervenció de cap altra idea.»

Exemples: Un cercle no és un triangle, tres és més que dos, el color blanc no és el color negre.

- **Coneixement demostratiu**

Definició: «Quan la ment no pot reunir les seves idees per advertir l'acord o el desacord per una comparació immediata i es veu obligada, mitjançant la intervenció d'altres idees (d'una o de varies, segons calgui), a descobrir l'acord o el desacord que busca» (és el que anomenen «raonar»).

Exemples: Determinar la magnitud que pot existir entre els tres angles d'un triangle i dos angles rectes.

- **Coneixement sensitiu**

Definició: «Quan la ment, a partir del coneixement intuïtiu que té de les idees, infereix de les seves sensacions l'existència d'alguna cosa fora d'ella que es correspon amb aquestes idees: l'existència d'objectes externs particulars.»

Exemples: El coneixement sensible de l'existència dels ens particulars.

RELACIÓ ENTRE LES IDEES I LES QUALITATS: REALISME MODERAT

- S'han de complir dues condicions:
 1. Primer, es parteix de la percepció de l'acord o el desacord de les nostres pròpies idees, però això no és suficient.
 2. Hi ha d'haver conformitat entre les nostres idees i la realitat de les coses.
- Tesi: Es pot assegurar que les idees simples i les idees complexes (excepte les de substàncies) es conformen a les coses.

CONCLUSIONS

- L'única cosa de la qual tenim sensació és de cada una de les qualitats de l'objecte però no de la idea d'aquest suport; per tant, és una idea obscura, de la qual no tenim una percepció immediata. Però com que sempre aquestes qualitats apareixen unides, encara que Locke no admet aquesta idea de substància, la substitueix per la d'un conglomerat de qualitats unides per una coherència necessària. Si en Aristòtil o Descartes les qualitats resideixen en la substància, en Locke resideixen sense la substància.
- No podem dir que designi una essència real universal ja que no en tenim cap idea procedent de l'experiència; per tant, no existeix més realitat que la dels éssers individuals.

LA LEGITIMACIÓ A L'EDAT MODERNA: LES TEORIES CONTRACTUALISTES

- Edat mitjana: L'ordre polític es considera un ordre natural (per tant, invariable i inqüestionable). Rep una legitimació teocràtica: qui governa exerceix el poder en representació de Déu (el poder del sobirà procedeix directament de Déu).
- Amb la formació dels primers estats nacionals el model teocràtic perd crèdit. Es pren consciència que l'ordre polític és una creació humana (ordre convencional). Es busca una legitimació racional des de la qual buscar l'origen i el fonament de la societat i l'estat. Aquesta legitimació servirà de nova base per a l'obligació política.
- L'ordre social i polític com a resultat d'un acord voluntari, racional i lliure dels membres que formen la comunitat seguint el següent esquema:

TEXT

Es fonamenta en el consentiment lliure (és un pacte voluntari) i significa la renúncia a la llibertat natural i el dret a executar la llei natural (de jutjar i castigar).

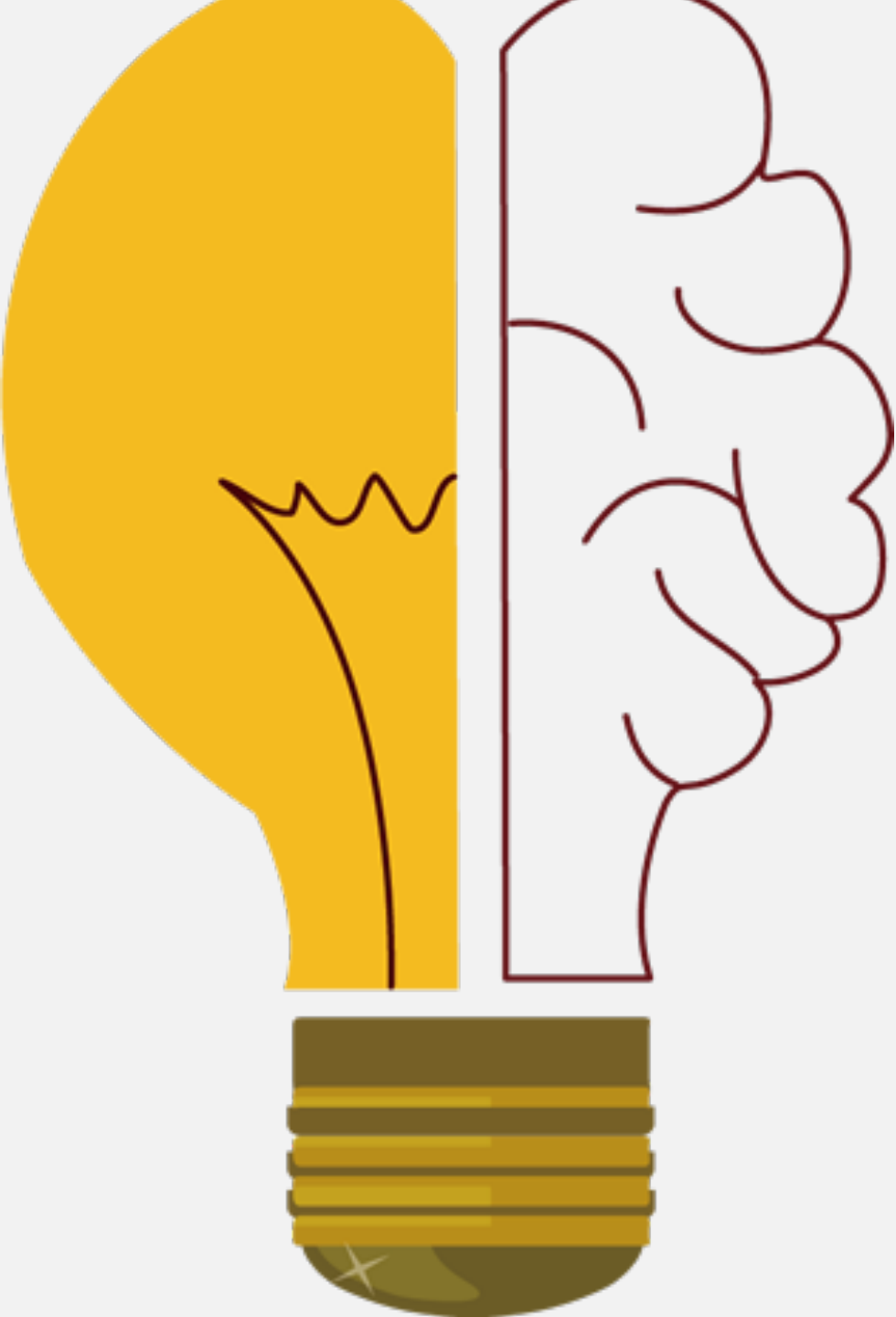
La finalitat és protegir i garantir els drets naturals dels individus per tal d'assegurar-ne la convivència i promoure el bé comú.

- En ser els éssers humans [...] tots lliures per naturalesa, iguals i independents, cap d'ells pot ser tret d'aquesta condició i posat sota el poder polític d'un altre sense el seu propi consentiment. L'única manera en què algú es priva a si mateix de la seva llibertat natural i se sotmet als lligams de la societat civil és mitjançant un acord amb altres individus, segons el qual tots s'uneixen formant una comunitat, amb el fi de conviure els uns amb els altres de manera confortable, segura i pacífica, gaudint sense risc de les seves propietats respectives i més ben protegits davant aquells que no formen part d'aquesta comunitat. Això pot fer-ho qualsevol grup d'individus, perquè no danya la llibertat de la resta, que es queda, tal i com estava, en estat de naturalesa. Així, quan un grup d'éssers humans ha consentit formar part d'una comunitat o govern, queda per això incorporat a un cos polític en el qual la majoria té el dret d'actuar i decidir en nom de tots.

JOHN LOCKE: Segon tractat sobre el govern civil, cap.VIII, sec. 95.

HUME (1711-1776)

- La ment està formada per continguts mentals basats en l'experiència. A diferència de Locke, ell ho anomena percepcions.
- L'epistemologia empirista de Hume es basa en les impressions i les idees:
- IMPRESSIONS. Procedeixen dels sentits. Vives i intenses.
- IDEES. Còpies afeblides de les impressions.

Les impressions són les percepcions que entren amb més força i que es perceben en el moment que succeeix l'acció determinada de la qual ens informen els sentits. Poden ser:

- **De sensació (simples):** colors, formes, textures, que no admeten distinció ni separació (el color vermell que percebo ara coincidirà amb el color vermell que percebré d'aquí unes hores quan hi pensi).
- **De reflexió (complexes):** sentiments, creences o passions, que sorgeixen a partir de les impressions de sensació.

Les idees són les representacions mentals que de les impressions, que tenen menys força i que van després de les impressions. Les impressions són les causes de les idees i es formen gràcies a la imaginació i la memòria.

- **De memòria (simples):** es formen gràcies al record de les impressions de sensació, i tampoc admeten distinció ni separació.
- **D'imaginació (complexes):** es formen per associació d'idees simples (idea d'un gat que parla). Es pot trobar un tipus d'idea, anomenada idea buida, que correspondria a conceptes que no remeten a cap impressió de sensació, com la d'ànima o de Déu, o també a l'associació de dos conceptes que no es poden relacionar en teoria.

IDEES I CAUSA

- Relacions d'idees: vertaderes, negar-les és una contradicció.
- Qüestions de fet: no són proposicions necessàries. La seva negació no implica contradicció lògica. Per comprovar la validesa, hem de recórrer a l'experiència.
- Causa i efecte, jo i substància: El nostre coneixement és causal i creiem que la causa és responsable de l'efecte (P.ex. El foc causa calor). Però, són qüestions de fet. Contradir-ho no és cap absurditat. Algú que mai ho ha experimentat no ho sabia.
El fenomen es repeteix moltes vegades generar hàbit. La relació causal no és més que això. Costum.
- Crítica radical a la idea de substància. El món exterior és una suposició útil, no una certesa absoluta.
- Tenim identitat gràcies a la memòria per saber qui érem al passat, no com una veritat evident.